

Östgötaspel

Östergötlands Spelmansförbund
www.ostgotaspel.com

Nummer 5, Augusti 2006
Årgång 6
Ansv utgivare: Jan-Erik Karlsson

Styrelsens ordf: Jan-Erik Karlsson
ordforande@ostgotaspel.com

Redaktör: Sven Lönnqvist
redaktor@ostgotaspel.com

Stämman G:a Linköping

Årets stämman hölls liksom de senaste åren tillsammans med Hantverkarmässan. Även om man naturligtvis kan önska sig en stämman i "egen kraft" tycker jag att samarrangemanget fungerar bra. Också de som inte är mer än måttligt intresserade av folkmusik kommer ändå förbi, lyssnar en stund.

Gamla Linköping är dessutom en fantastiskt fin miljö för en spelmansstämma! Vackert att bara gå omkring och titta på höstens blommor, brudpar som fotograferas och vackra hus.

Ett nästan fullsatt kapell fick under en timmes tid avnjuta Johan Hedins virtuosa nyckelharpsspel. Johan bjöd på smakprov från olika spelmän som betytt mycket för honom. När Johan var 13-14 år kom en farbror med vitt yviggt hår och lika yviggt skägg (Ceylon Wallin) till Nybro, där Johan växte upp. Ceylon höll kurs där och Johan kopierade mästarens manér så till den vilda grad att Ceylon så småningom tittade på Johan och sa "va konstigt du spelar".

En annan spelman som betytt mycket för Johan är Bengt Löfberg och det bjöds givetvis på slängpolska. Just nu är det en spelman från Ormesberga i gränstrakterna mellan Småland och Östergötland, Sven Donat, som är Johans stora intresse. Johan har botaniserat i Donat-samlingen, som består av över 250 låtar från 1700-talet.

Johan har också utvecklat nyckelharpan. Han hade två nyckelharpor på konserten. Den ena såg ganska vanlig ut, men vid närmare betraktande så såg man att den hade många flera nycklar än en vanlig harpa. Den andra var ett specialbygge med en mycket stor lek och minst 72 nycklar. På den visade Johan prov på pizzicato-spel och han spelade också en egen-komponerad låt där de 72 nycklarna inte räckte till utan han fick använda fingrarna för att ta tonen. Mycket imponerande och vackert.

Text: Sven Lönnqvist, redaktör, et al

Repris

Styrelsen har fullmakt att utse ordförande för resten av detta verksamhetsår. De har frågat mig om jag kan ta uppdraget och jag har tackat ja.

Jag hoppas att vår valberedning jobbar hårt med att skaffa fram en ny ordförande för nästa år.

Med vänlig hälsning

Janerk

Vi gratulerar!

Östergötlands Spelmansförbund vill hjärtligt gratulera följande medlemmar som fyller eller fyllt jämna år i år.

85 år

Åke Remning, Finspång, 7/12

75 år

Nils Sundblad, Vikingstad, 12/11

50 år

Monica Weimer, Linköping, 13/7

Annonser

Vid senaste styrelsemötet diskuterades bl.a. annonspriser i Östgötaspel. Styrelsen bestämde då att:

- Privata annonser av typen köp/sälj är gratis
- Andra annonser som berör föreningens verksamhet är gratis. Om en sådan annons kräver merarbete med exv bildbehandling kostar det 100 kr
- Övriga annonser: Helsida 500 kr, halvsida 250 kr, 1/4 eller mindre 125 kr. Även i detta fall tar vi 100 kr för bildbehandling typ inscanning

Annonser skickas till redaktören. Adress se baksidan, längst upp till vänster eller epost redaktor@ostgotaspel.com.

Sven Lönnqvist, redaktör

Lisa Hellsten med sin grupp från ÖsUpp övar före framträdande.

Låtande Tjejer 25 år

Folkmusikgruppen Låtande Tjejer från Linköping med omnejd har nu spelat, sjungit och dansat tillsammans i 25 år. Det firade vi med en fest i maj 2006. Jag har blivit ombedd av redaktören att skriva några rader om vår grupp. Kanske eftersom jag tog initiativ till att bilda gruppen, som senare har kompletterats med ytterligare ett par medlemmar – numera sju medelålders kvinnor. Min tanke var att gruppen skulle ägna sig åt låtarna i vår egen region. Debuten skedde på en fest under Internationella Kvinnodagen 1981.

Varför enbart kvinnor?

Än idag är det mycket ovanligt med grupper som består av enbart kvinnor/tjejer, medan det vimlar av grupper med enbart män/killar. Det har sina rutiga skäl och randiga förklaringar, som jag inte ska fördjupa mig i nu. När vi ibland fått frågan (händer fortfarande) varför vi spelar bara kvinnor ihop, så säger jag som en medlem i en tjej-jazzgrupp i radio, på 1980-talet: ”Så länge någon ställer den frågan så behövs det.” Varför är det så speciellt med en tjejgrupp?

En sak är klar – vi har under dessa 25 år märkt hur viktigt det är att vi i gruppen tar hänsyn till varandras situation när det gäller yrkesliv, familjer och andra intressen. Under vår tid i gruppen har vi tillsammans fött sju barn och fostrat ännu fler barn/ungdomar i alla åldrar. Samtidigt som vi skött våra krävande jobb och ändå försökt hitta tid för träningar och spelningar. Våra respektive har oftast varit med på noterna, annars hade det inte varit möjligt för oss att ha en

fast träningstid varje vecka och minst en gemensam spelhelg varje år.

Fasta vänskapsband

Under alla dessa år har vi inte enbart spelat, sjungit, dansat och kämpat med att lära oss stämma ihop våra olika instrument: fioler, cittra, gitarr, mandola, mandolin, flöjt, dragspel, diverse rytminstrument. Vi har också pratat mycket med varann. Vi har blivit nära vänner som kunnat vara ett stöd för varann, vi har skrattat mycket ihop. Och vi har grålat ibland. Jag tror inte det finns någon musikgrupp som inte någon gång stöter på problem, när det gäller vilka låtar som ska spelas, hur musiken ska låta, vilka arrangemang som ska göras, vilken ambitionsnivå gruppen ska ha, vilka spelningar man ska åta sig osv. Det är inte särskilt vanligt att en grupp lyckas hålla samman genom med- och motgångar så länge som 25 år. Alla utvecklas ju mer eller mindre, både som människor och som musikanter, men i olika takt beroende på omständigheter, tid och ork. Det kan ibland leda till att gruppens ambitioner ställs på sin spets. Ska man bara vara en social grupp som har kul ihop eller ska man också arbeta för att göra bra framträdanden? Ska man ge ut någon skiva?

Satsar på östsvenskt

Vi har alla haft våra perioder när vi spelat/dansat annat än östsvensk musik och vi tycker om många olika slags musik och olika slags polskor. Eftersom vår tid är begränsad har vi valt att i huvudsak ägna oss åt den musik som förekommer i vår egen region,

främst Östergötland och Småland – våra främsta förebilder bland spelmän finns här. Men vi har också intresserat oss för låtar från Sörmland, Blekinge och Skåne. Ett par finska och norska låtar har vi också klämt in i repertoaren.

Framträder då och då

Nu har vi fått så mycket rutin att vi ibland kan åta oss spelningar med en sedan länge inarbetad repertoar. Vi spelar/sjunger och leder gruppdanser varje år vid en fest för universitetets mottagande av utländska studenter. Vi medverkar i förskolor och skolor. Vi spelar till dans vid folkmusikcaféer och kurser. Vi underhåller på bröllop och i olika föreningar, vi spelar på marknader och andra offentliga tillställningar. Alla kan inte vara med varje gång, men vi kan numera också klara framträdanden i mindre grupper.

Ingen skiva ännu

Vi har vid olika tillfällen kommit fram till att vi i alla fall borde göra en CD-skiva. Ibland har det stupat på att några i gruppen inte haft träningstid på grund av småbarn och karriär, ibland på att någon blivit sjuk och vi har då velat vänta.

En gång satsade vi, liksom många andra, mycket tid för spelmansförbundets påtänkta CD och gjorde många inspelningar hos radion i Norrköping. Vi vet alla vad som hände med dessa inspelningar – de har försvunnit i något arkiv. Det vi har är kopia av en privatinspelning vi en gång lät göra. Och vi har gjort en hemsida: <http://hem.bredband.net/latandetjejer/>

Under 2005-2006 har vi också själva videodokumenterat var och en med personliga intervjuer och solospel. Inspelningarna ska inte publiceras, men vi tänker lämna kopia till spelmansförbundets arkiv, när dokumentationen är avslutad. Kanske någon i framtiden vill höra hur vi lät och veta lite om oss.

Text: Miriam Berger

På bilden från vänster

Övre raden: Inger, Miriam, Birgitta, Jenny.

Undre raden: Lillott, Elisabeth.

På bilden saknas vår flöjtist Else.

Foto: Dan Forsberg, Linköping, 2005.

Vilka Musikanter!!

Den nya CD-skiva jag nu ska berätta lite om måste vara en av folkmusiksveriges allra bästa. Hur ska man beskriva den, den måste höras: härliga glimrande låtar, livfullt, tätt och nyskapande samspel, gnistrande klarhet i det variationsrika, rytmiskt spännande melodispelet som aldrig blir metronomiskt. Läckert kompspel som driver på dansrytmen, som tar ut svängarna, men ändå alltid håller sig på den viktiga traditionella dansmattan.

Två musikanter i särklass har gjort skivan – Pelle Björnlert (född och uppvuxen i Östergötland) och Johan Hedin (född och uppvuxen i Småland). De här två är ju inte precis okända i folkmusikkretsar, så jag ska inte gå in på deras bakgrund som musiker. Båda har tidigare givit ut skivor, solo och i samspel, båda lockar skaror till konserter och dansspel runt om i landet.

Deras första gemensamma skiva heter *Musikanter, polskor och andanter* (GIGA Folkmusik HB, Mockfjärd). Titeln syftar på den rad av mästarspelmän och notböcker från främst 1700-1800-talet som omtalas i skivans text. Men det är ingen tvekan om att de själva idag är ”musikanter” med lyskraft och djupa kunskaper om nordisk folkmusik, vissång och danstradition. De har också erfarenheter av och kunskaper om äldre tiders musik som barockmusiken (med dess dansinfluenser). Pelle och Johan samspejar tätt i sin nyskapande musik – både danslåtar och andra – som står på traditionens fasta grund, en tradition som de utvecklar vidare och ger liv åt. Det gäller inte minst deras instrument: Johans ”egen” tenornyckelharpa, Pelles violine d’amore (fiol med understrängar) och 1700-talsfiol.

En viktig förebild och inspiration har båda haft i småländske storspelmannen Bengt Löfberg och smältdegeln bland dansare och spelmän runt honom. Du har väl Bengts soloskiva i din samling? Johan framhåller också Håkan Andersson i Västervik, som introducerade honom till spelmanskompetens viktiga roll att understödja melodin, långt från det förhärskande, slätt melodiska ter SSPelet.

Jag skulle kunna skriva många sidor om låtarna på den här skivan. Jag får nöja mig med att nämna några. Först Pelles egna, vackra svängiga låtar. Han lyckas med konststycket att få dem originella samtidigt som de låter traditionella. Något som långt ifrån kan sägas om många andra nykomponerade spelanslåtar... Sådant klarar bara en mästarepelman. Mina favoriter är Pelles känsliga tolkning av visan *Sorgeliga var* till hans egen nya polska *Herrborum* och hans *Mandapolskan* till första egna barnbarnet (Johans dotter). För att inte tala om *Vals Vivaldi*, det musikaliska ”skämt” som bygger på en Vivaldi-sats. Vilken vals! Läromästaren Bengts härliga valsspel lyser igenom, samtidigt som Pelle själv skapat en vals som – med Johans välutvecklade spelmanskomp – kan få vilket dansgolv som helst att brinna!

Jag vill också särskilt lyfta fram Pelles skenbart enkla solospel i *Sunhults-polskan* och Johans solospel i *Brännvin är mitt enda gull* samt polskan *Fogelvikarn*. Och inte minst, deras läckra, dansanta samspel i polskan *Polo*. En bland många fina danslåtar på den här skivan. Grymt bra, som dom säger ungdomarna.

Text: Miriam Berger

Rapport från Ransäter

Anita och jag besökte spelmansstämman i Ransäter den 9 och 10 juni. Den välsignades av otroligt vackert väder som gjorde utomhusspel i skjortärmarna möjligt till långt in i sena natten. Spelplatsen är stor och det gör att man kan sprida isär sig på området så att man inte stör varandra.

De tre logarna används väsentligen för dans även om det blir konsertprogram på grund av de spelgrupper som framträder. Bl a framträdde MP3, Boot, Maria Røjäs, Johan Hedin, Pelle Björnlert, Mattias Berglund, Mattias Helje, Tony Wrethling, Mattias Perez, Eva Åström Rune, Väsen.

Spelmanslag: Alsters spelmanslag, Ransäter spelmanslag, Mölnbacka spelmanslag,

Västra logen användes för gammeldans där bl a Askerladden och Alf Olssons gammeldansorkester spelade. Askerladden är ett kapitel för sig: tre dragspel en Hardingfela, gitarr och bas.

Nu kunde man tro att fiolspelaren skulle bli totalt dränkt av dragspelarna. Icke så. Kompet var excellent och trycket fantastiskt i deras dansmusik.

Grannarna var en trio som bestod av sopransax, fiol och kontrabas. Den spelade mycket bra. Särskilt fäste jag mig vid basistens spel. Han stråkade och pizzade folkmusik på ett sätt som är ovanligt i folkmusikkretsarom man undantar Jogga och BackaHans. Förklaringen var att han var välutbildad på konservatoriet i Malmö och studier i Paris. Han är ordinarie basist i Malmös operaorkester. Hans namn: Martin Eriksson. Mycket glädjande eftersom basisten i många folkmusikgång är snudd på stolpskott som knappast klarar ackordföljderna och än mindre musikens stil.

Ett plus för oss var att RAJ fick spela till dans så väl fredagskvällen som på lördagskvällen. Detta ägde rum på södra logen.

Text: Janerk

Spelstämma i Ringarum

På själva nationaldagen 6 juni bjöd Ringarums Hembygdsförening och Hemgårdens Folkdanslag till stämma på Hembygdsberget i Ringarum. På den fina dansbanan under tak satte Kurt Ehlert igång allspelet och det saknades inte spelmän.

Som det brukar vara på den här stämman var det god stämning och mycket buskspel och gott fika. På scenen var det fullt program med flera grupper. Jag avstår att försöka räkna upp alla dessa med risk för att det blir fel eller någon blir glömd.

Ett musikaliskt möte av lite ovanligare slag kan jag inte låta bli att nämna. Den ryske violinisten David Strigno hittade rätt tillsammans med spelmännen Kjell Jonasson, Ulf Georgi och Roland Wällberg. Det blev både hetsig Ungersk Csardas och flickorna i Småland följt av stormande jubel.

Musik har inga gränser vilket är tänkvärt så här på nationaldagen. Arrangörerna med stötspelaren Per Rosenqvist ska ha en stor eloge för arrangemanget.

Text: Jan Andersson

Buskspel - en bok om spel- mansstämmor

Förf Peo Österholm
ISBN 91 7844 7178
Gidlunds förlag

Journalisten och riksspelmannen Peo Österholm har skrivit en lättillgänglig och intressant bok om den svenska spelmansstämman och dess utveckling från Gesundastämman 1906 till våra dagar. I ett antal kapitel, som gärna kan läsas fri-

stående, behandlar han också hur synen på "äkta folkmusik" förändrats under åren. Några kapitel ägnas åt utvecklingen av polskedans.

Det är ingen tvekan om att författaren är insatt i sitt ämne och driven av stor kärlek till folkmusiken, som han tycker inte behandlas efter förtjänst. Ett citat: "Ta ett möte inom arbetarrörelsen som exempel. Förekommer det folkmusikunderhållning där så är den med all säkerhet från Latinamerika."

En bok som man ändå blir glad av att läsa. Spelmansstämman, denna helsvenska företeelse, är fortfarande livskraftig!

Text: Sven Lönngqvist, redaktör

Folkmusikfest i Vadstena

För andra året i följd arrangerades en folkmusikfest i Vadstena. Primus motor är eldsjelen Inga-May Ullström. Inga-May har på helt privat initiativ dragit igång projektet och lyckats få Vadstena musikförening, RUM Östgötadistriktet, Vadstena kulturnämnd samt SENSUS som medarrangörer.

Det hela ägde rum 19-20 juli.

Båda dagarna var det kurser i folkmusikspel ledda av nyblivna riksspelmannen Lisa

Rydberg och fantomsaxofonisten Jonas Knutsson.

På kvällen den 20 juli på Gottfrid Larssongården visade kursdeltagarna upp vad de lärt sig varefter en mindre spelmansstämma vidtog med spel i tillfälliga grupper. Spelplatsen ligger inträngd i bostadsbebyggelsen. Det kan inte undvikas att grannarna klagat på ljudnivån. Det vore bättre om man kunde flytta allt till de stora öppna ytorna nere vid slottet.

Kvällen avslutades med en konsert i en kyrka med Lisa Rydberg, Jonas Knutsson och världsorganisten Gunnar Idenstam som för dagen spelade tramporgel på ett sätt som jag aldrig upplevt maken till. Det blev en fantastisk musikkväll.

Jag hoppas att Inga-May orkar fortsätta med ett nytt arrangemang nästa år.

Text: Janerik

Skicka gärna in uppgifter på evenemang och aktiviteter som du tror kan intressera Östgotaspels läsare till redaktor@ostgotaspel.com!

Ta även en titt i kalendarier på vår hemsida, www.ostgotaspel.com, så får du de allra senaste uppdateringarna. Har du ett evenemang du vill annonsera om på hemsidan, skicka e-post till bjorn@ostgotaspel.com.